

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до лабораторної роботи 3
«Побудова дискретно-подієвих моделей у середовищі AnyLogic»
за курсом
«Моделювання систем»
для студентів
спеціальності 121 «Інженерія програмного забезпечення»,
спеціальності 122 «Комп'ютерні науки»

Харків 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до лабораторної роботи № 3
«Побудова дискретно-подієвих моделей у середовищі AnyLogic»
за курсом
«Моделювання систем»

для студентів спеціальностей:

121 – Інженерія програмного забезпечення, спеціалізація Програмне забезпечення систем;

122 – Комп'ютерні науки, спеціалізації - Інформаційні управляючі системи та технології; Управління проектами в сфері інформаційних технологій

Затверджено
редакційно-видавничою радою
університету,
протокол № 2 від 24.05.2018 року

Харків
НТУ«ХП»
2018

Методичні вказівки до проведення лабораторних занять за курсом «Моделювання систем» для студентів спеціальності 121 – Інженерія програмного забезпечення, спеціалізація – Програмне забезпечення систем; спеціальності 122 – Комп’ютерні науки, спеціалізації – Інформаційні управляючі системи та технології, Управління проектами в сфері інформаційних технологій /укл. – І. П. Гамаюн, С. І. Єршова, А. М. Копп, І. В. Лютенко, К. В. Мельник, О. В. Янголенко – Харків: НТУ «ХПІ», 2018. – 20 с.

Укладачі І. П. Гамаюн,
С. І. Єршова,
А. М. Копп,
І. В. Лютенко,
К. В. Мельник,
О. В. Янголенко

Рецензент О. Ю. Чередниченко

Кафедра програмної інженерії та інформаційних технологій управління

ЗМІСТ

Лабораторна робота № 3 «Побудова дискретно-подієвих моделей у середовищі AnyLogic»	6
Мета роботи	6
Хід роботи	6
1. Розробка дискретно-подієвої моделі десяткового лічильника.....	6
2. Розробка дискретно-подієвої моделі пішохідного переходу	10
Завдання на виконання	15
Варіанти індивідуальних завдань	16
Контрольні питання	18
Список літератури	19

Лабораторна робота № 3
«ПОБУДОВА ДИСКРЕТНО-ПОДІЄВИХ МОДЕЛЕЙ У
СЕРЕДОВИЩІ ANYLOGIC»

Мета роботи

Метою роботи є:

- навчитися створювати нові класи активних об'єктів;
- навчитися працювати з портами, подіями та повідомленнями;
- навчитися розробляти діаграмами станів, створювати ієрархічні стани та реалізовувати обмін повідомленнями між діаграмами.

Хід роботи

1 Розробка дискретно-подієвої моделі десятикового лічильника

1.1 Створення активного об'єкту лічильника

Необхідно побудувати модель трьохрозрядного десятикового лічильника, що працює від імпульсного генератора.

Для реалізації моделі необхідно побудувати генератор, що працює із заданою частотою, а також три однакових десятикових розряди лічильника.

Необхідно створити новий проект DCounter, кореневий об'єкт назвати Model.

Створити за допомогою меню **Створити/Клас активного об'єкту** новий активний об'єкт Gen. Даний об'єкт повинен надсилати повідомлення першому розряду лічильника з заданою частотою. Для цього необхідно створити **Подію**, що знаходиться у палітрі **Агент**. У вікні властивостей події встановити **Циклічний Режим**. **Період** повинен бути встановлений $1 / frequency$. Параметр моделі *frequency* потрібно створити зі значенням за замовченням 2.

Презентація генератору створюється за допомогою прямокутника шириною 80 та висотою 100. Колір прямокутника встановити жовтим, колір лінії – червоним. Імпульс відобразити за допомогою елементу **Ломана**. Для

того, щоб зробити створені об'єкти значком активного об'єкту, необхідно виділити їх та встановити параметр **Значок** панелі **Властивості**. (рис. 3.1):

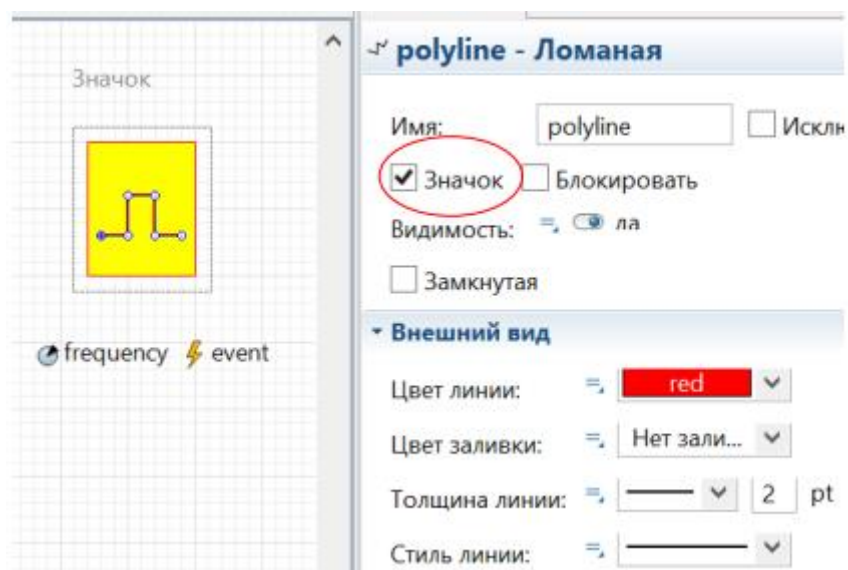

Рисунок 3.1 – Зовнішній вигляд генератору

Елемент **Порт** з палітри **Основна** необхідно помістити на ліву сторону жовтого прямокутника і назвати його *tick*. Через цей порт екземпляр класу активного об'єкту Gen зможе надсилати та приймати повідомлення від інших активних об'єктів.

Для реалізації надсилання повідомлення в поле **Дія** вікна властивостей **Події** елементу event необхідно ввести *tick.send(new Object());*.

1.2 Створення активного об'єкту розряду

Тепер необхідно створити ще один клас активного об'єкту Counter, що буде моделювати розряд десяткового лічильника. Він повинен мати один цілий параметр *n* з початковим значенням 0, в якому буде зберігатися значення даного розряду, а два порти *tick* і *overflow*.

Розряд лічильнику представляється у вигляді прямокутника з цифрою розряду усередині. На діаграмі класу Counter необхідно намалювати прямокутник 60x100. Його колір та колір рамки повинен бути чорним. Цифра представляється у вигляді текстового символу, що має шрифт Sans Serif,

розмір 72, колір жовтий. В якості динамічного значення поля **Текст** необхідно встановити змінну *n*. У властивостях тексту та прямокутника необхідно встановити параметр **Значок** (рис. 3.2):

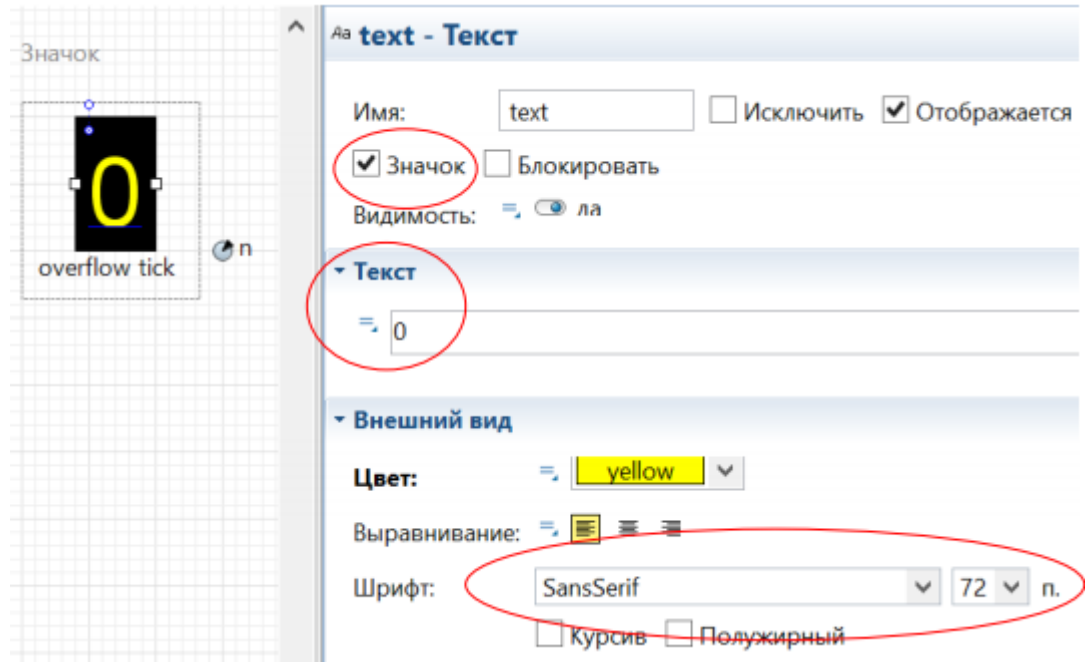

Рисунок 3.2 – Зовнішній вигляд розряду лічильника

На діаграмі класу Counter необхідно створити два порти tick та overflow (рис. 3.2). У властивостях порту tick у полі **Дія при отриманні** необхідно записати код обробки повідомлень (рис. 3.3):

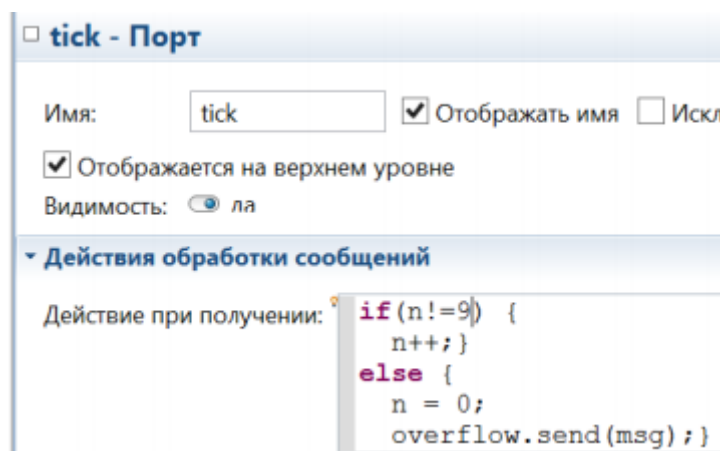

Рисунок 3.3 – Властивості порту tick

Таким чином, через порт overflow буде передаватися кожне десяте повідомлення отримане у порт tick.

1.3 Визначення структури кореневого об'єкту

Структура кореневого об'єкту Model повинна містити один екземпляр Gen та три екземпляри Counter, з'єднаних лініями, що поєднують відповідні порти (рис. 3.4):

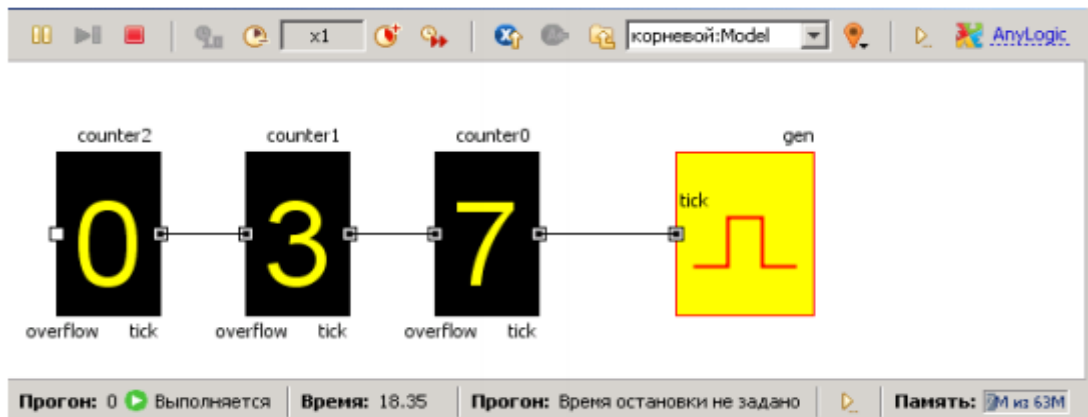

Рисунок 3.4 – Виконання створеної моделі

Для створення презентації моделі потрібно додати елементи опису та інтерактивності. До моделі необхідно додати опис та слайдер, що регулює частоту генератора *frequency* (рис. 3.5):

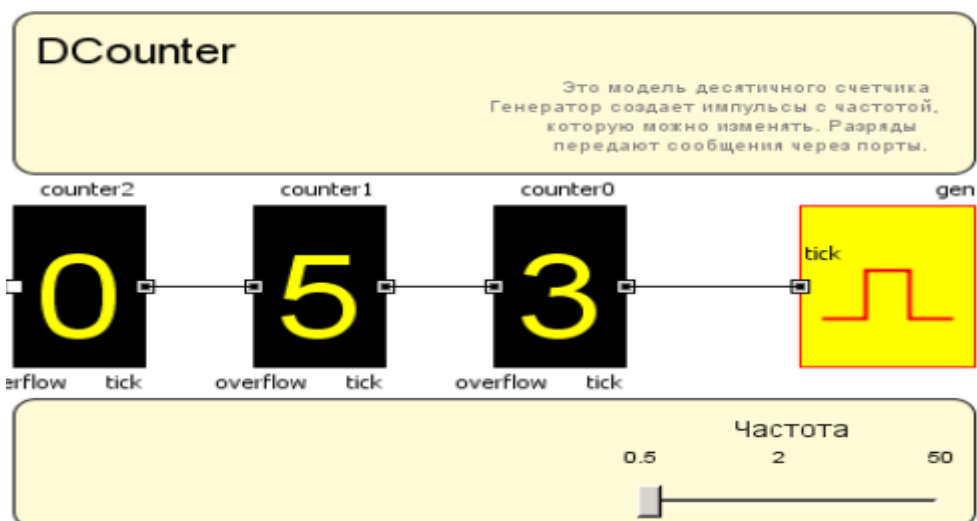

Рисунок 3.5 – Презентація моделі лічильника

Запустити створену модель на виконання. Провести експерименти за допомогою слайдеру.

2 Розробка дискретно-подієвої моделі пішохідного переходу

2.1 Створення діаграми станів для автомобілів

Побудуємо модель пішохідного переходу зі світлофором, який дозволяє або забороняє рух транспорту. Початковий стан світлофору *рух* (зелений), далі світлофор переходить у стан *увага* (блимаючий зелений), далі *повільно* (жовтий), *стоп* (червоний) та *приготуватися* (червоний та жовтий горять одночасно).

Для цього необхідно створити новий проект TrafficLight, клас кореневого активного об'єкту назвати Model. На діаграмі класу Model побудувати діаграму станів, використовуючи елементи з панелі **Діаграма станів** (рис. 3.6):

Рисунок 3.6 – Діаграма станів для автомобілів

Задамо наступні умови спрацьовування переходів:

- 1) у стані *рух* світлофор знаходиться 10 секунд;
- 2) 7 секунд зелений сигнал блимає;
- 3) у стані *повільно* 4 секунди горить жовтий;
- 4) протягом 10 секунд рух заборонено;
- 5) 4 секунди світлофор знаходиться у стані *приготуватися*.

Умови спрацьовування задаються у властивостях переходів за допомогою поля **По таймауту** (рис. 3.7):

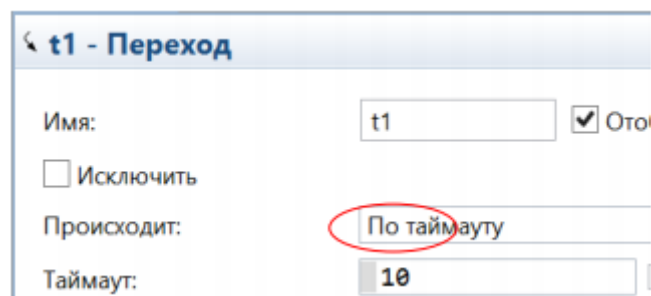

Рисунок 3.7 – Налаштування умови спрацьовування переходу

На діаграмі об'єкту необхідно створити три параметри логічного типу: *червоний*, *жовтий* та *зелений*, що будуть приймати істинне значення, коли спрацьовує відповідний сигнал світлофору.

У властивостях стану *рух* в полі Дія при вході необхідно записати *зелений = true;*, а в полі Дія при виході записати *зелений = false;* (рис. 3.8):

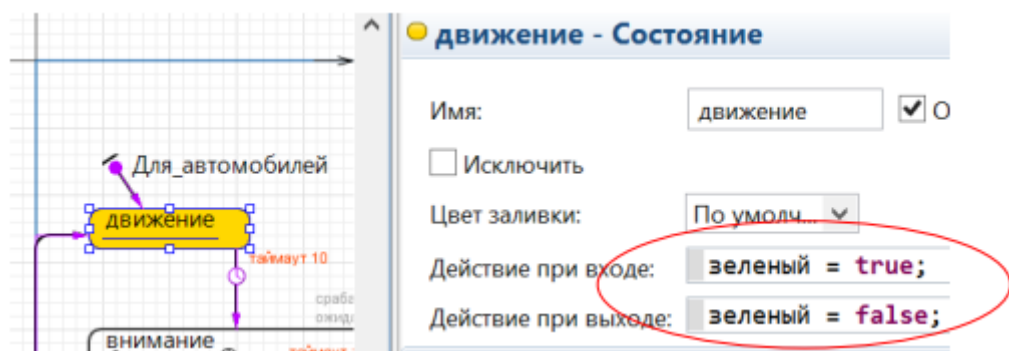

Рисунок 3.8 – Налаштування стану *рух*

Те ж саме необхідно записати для стану В гіперстану *увага*, а для стану А дані поля необхідно залишити порожніми. При вході до стану *повільно* необхідно вмикати жовтий сигнал, а при виході – вимикати. Для стану *стоп* можна аналогічно описати червоний сигнал. Для стану *приготуватися* обидва параметри *червоний* та *жовтий* необхідно вмикати при вході та вимикати при виході.

Презентація моделі створюється у тій самій діаграмі, що й діаграма станів (рис. 3.9). Графічні об'єкти кольору сигналів світлофору в презентації мають динамічні параметри, решта – статичні. Динамічні значення кольору сигналів світлофору необхідно встановити за допомогою виразів мовою Java, наприклад *червоний ? red : gray*:

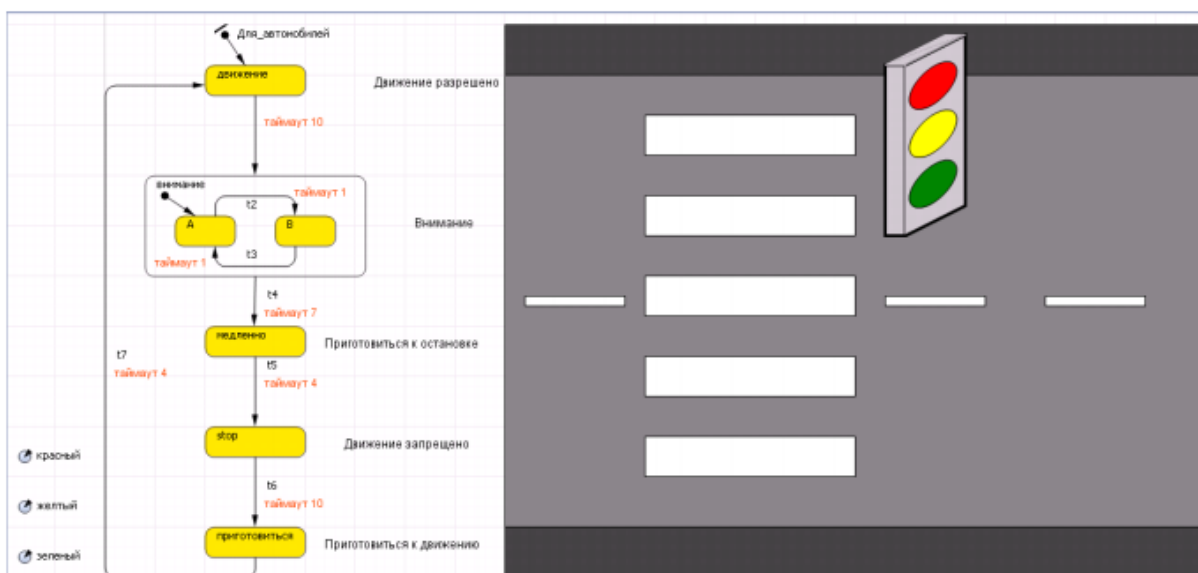

Рисунок 3.9 – Презентація моделі пішохідного переходу

2.2 Створення діаграми станів для пішоходів

Світлофор для пішоходів матиме два сигнали, зелений та червоний, а також три стани: *йдіть* (зелений), *увага* (блимаючий зелений) та *стійте* (червоний). До моделі необхідно додати два логічних параметри *стійте* та *йдіть*. Діаграму станів створимо на тій же діаграмі класу Model (рис. 3.10):

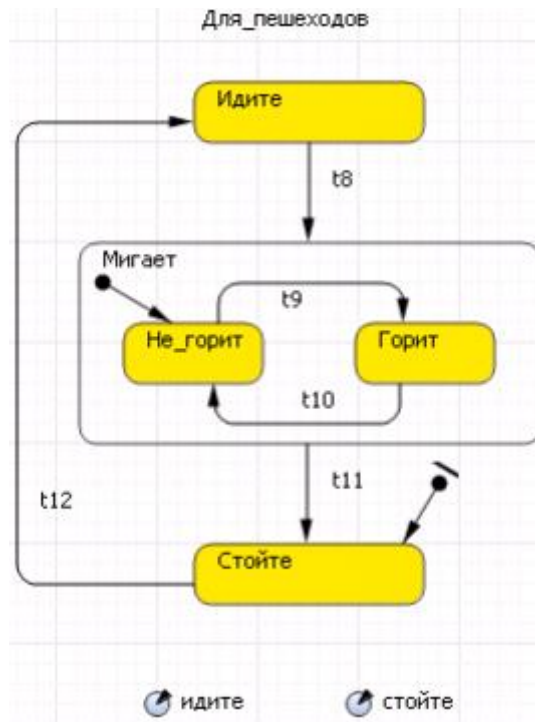

Рисунок 3.10 – Діаграма станів для пішоходів

2.3 Синхронізація діаграм станів за допомогою повідомлень

Діаграми станів автомобілів та пішоходів необхідно синхронізувати за допомогою сигналів *АВТОМОБІЛІ* та *ПІШОХОДИ*. У діаграмі станів для пішоходів перехід *t12* буде спрацьовувати коли отримано сигнал *ПІШОХОДИ*, який буде згенеровано у діаграмі станів для автомобілів при переході *t5* до стану *stop*. В свою чергу, у діаграмі станів для автомобілів перехід *t6* буде спрацьовувати коли отримано сигнал *АВТОМОБІЛІ*, який генерується у діаграмі станів для пішоходів при переході *t11* до стану *стійте*.

У поле **Дія** переходу *t5* діаграми станів для автомобілів необхідно ввести команду *Для_пішоходів.fireEvent("ПІШОХОДИ")*, у теж саме поле переходу *t11* діаграми станів для пішоходів необхідно ввести команду *Для_автомобілів.fireEvent("АВТОМОБІЛІ")*.

Для спрацьовування переходу діаграми станів при отриманні необхідного повідомлення, у діаграмі станів для пішоходів у полі **Відбувається** вікна властивостей переходу *t12* треба обрати варіант **При**

отриманні повідомлення, вказати тип String, а у полі **Здійснювати перехід** обрати *При отриманні заданого повідомлення* та ввести “ПІШОХОДИ”.

Аналогічно, для спрацьовування переходу діаграми станів для автомобілів по сигналу від діаграми станів для пішоходів, у діаграмі станів для автомобілів у полі **Відбувається** вікна властивостей переходу *то* треба обрати варіант **При отриманні повідомлення**, вказати тип String, а у полі **Здійснювати перехід** обрати *При отриманні заданого повідомлення* та ввести “АВТОМОБІЛІ”.

На презентації моделі слід також намалювати світлофор для пішоходів, динамікою кольорів якого будуть управляти логічні параметри *стійте* та *йдіть* (рис. 3.11).

Для створення кнопки, призначеної для зупинки руху автомобілів на деякий час, з палітри **Елементи управління** на діаграму класу необхідно додати елемент **Кнопка**, назвавши її **перехід**. При натисканні на кнопку логічний параметр *очікування* повинен ставати істинним. Значення *false* даний параметр буде отримувати кожного разу, коли пішохідний світлофор перейде до стану *блимає* (рис 3.11):

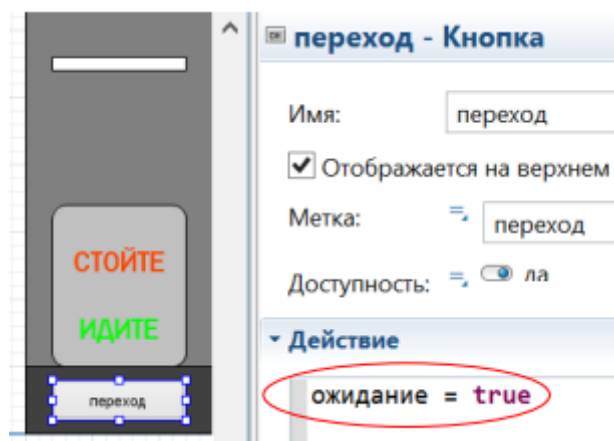

Рисунок 3.11 – Пішохідний світлофор

Для запобігання постійного натискання кнопки **перехід**, стан *рух* необхідно зробити ієрархічним з двома простими станами *безперервний* та

звичайний. У стані *безперервний* автомобілі будуть рухатися 10 секунд, а після світлофор перейде у *звичайний* стан руху, що може перериватися. Перехід зі стану *звичайний* спрацює коли буде натиснуто кнопку **перехід**. Якщо кнопка **перехід** не натиснута, автомобілі будуть продовжувати рух до натискання цієї кнопки (рис. 3.12):

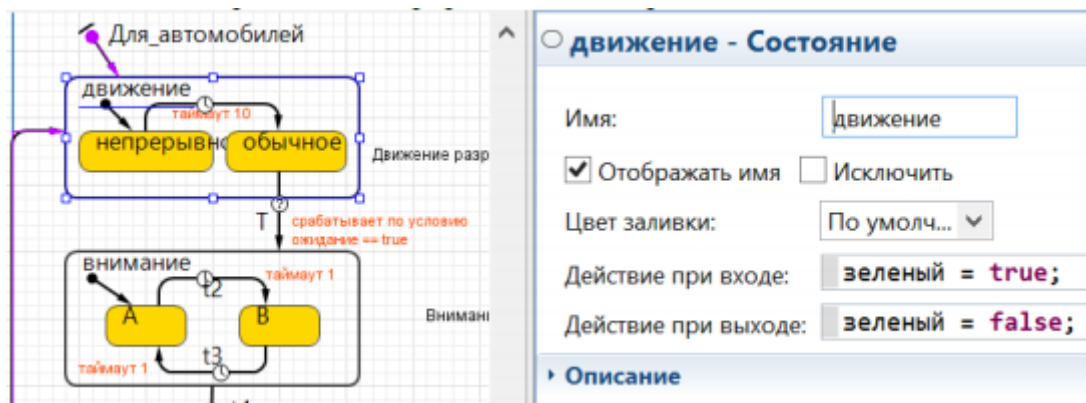

Рисунок 3.12 – Налаштування діаграми станів

Запустити створену модель на виконання.

Завдання на виконання

- 1 Ознайомитися з об'єктами моделювання.
- 2 Провести моделювання функціонування об'єктів.
- 3 Розробити презентації імітаційних моделей лічильника та пішохідного переходу.
- 4 Проаналізувати результати моделювання.
- 5 Розробити звіт до лабораторної роботи, який повинен містити короткий опис ходу роботи та результати експериментів з імітаційними моделями:
  - десяткового лічильника;
  - пішохідного переходу.
- 6 Виконати індивідуальне завдання відповідно до варіанту.

Варіанти індивідуальних завдань:

1) змініть модель таким чином, щоб лічильник починав рахунок з довільного числа; додайте в модель змінну, яка буде приймати значення, що показуються лічильником; змініть модель світлофора з кнопкою таким чином, щоб моделювалося автоматичне натискання кнопки ПЕРЕХІД в випадкові моменти часу в інтервалі від 5 секунд до 1 хвилини;

2) змініть модель таким чином, щоб лічильник працював на спадання з певного числа; змініть модель автоматичного світлофора таким чином, щоб по кнопці НІЧ включався режим миготіння жовтого світла, а по кнопці ДЕНЬ світлофор переходив в нормальний режим роботи; змініть модель світлофора з кнопкою таким чином, щоб по кнопці ВИКЛ світлофор вимикався (все сіре), а по кнопці ВКЛ світлофор переходив в нормальний режим роботи;

3) змініть презентацію моделі таким чином, щоб парні цифри показувалися одним кольором, а непарні – іншим; змініть модель таким чином, щоб паралельно основному лічильнику працював другий лічильник, який рахує кожен сьомий імпульс; змініть презентацію моделі таким чином, щоб поруч зі світлофором висвічувався час в секундах, що залишився до зміни сигналу;

4) змініть презентацію моделі таким чином, щоб цифри блимали з частотою, яку можна змінювати слайдером; змініть презентацію моделі таким чином, щоб поруч зі світлофором висвічувався час в секундах, який минув від зміни сигналу; змініть модель автоматичного світлофора таким чином, щоб по кнопці СТОП включалося червоне світло у всіх світлофорах, а по кнопці РУХ світлофор переходив в нормальний режим роботи;

5) змініть модель таким чином, щоб колір фону при значеннях розряду лічильника = 0 був червоним, а при інших – синім; змініть модель таким чином, щоб паралельно основному лічильнику працював другий лічильник, який рахує кожен парний імпульс; змініть модель таким чином, щоб регулювався рух двох пересічних дорожніх потоків в автоматичному режимі (без кнопки), тобто модель двох триколірних світлофорів з такою

послідовністю сигналів: зелений – зелений миготливий – жовтий – червоний – (червоний + жовтий) – зелений;

б) змініть модель таким чином, щоб паралельно основному – десятковому лічильнику, працював двійковий; змініть модель світлофора з кнопкою таким чином, щоб пішохід бачив, натиснута вже кнопка чи ні, наприклад, за допомогою напису; змініть модель таким чином, щоб моделювати залізничний переїзд: по кнопці ПОТЯГ включається сигнал і через 5 сек. починає блимати здвоєний червоний світлофор (поперемінно правий – лівий), ще через 5 сек. опускається шлагбаум, а після закінчення випадкового проміжку часу в діапазоні від 30 до 60 сек. (проходження поїзда), переїзд переводиться в початковий стан;

7) змініть модель таким чином, щоб графічне зображення імпульсу генератора миготіло синхронно генерації «тиків»; змініть модель таким чином, щоб лічильник працював на спадання; змініть модель таким чином, щоб 3-х кольоровий світлофор переключався в напівавтоматичному режимі після натискання кнопок регулювальником: по кнопці ЧЕРВОНИЙ починає блимати зелене світло, потім запалюється жовтий і через кілька сек. – червоний; по кнопці ЗЕЛЕНИЙ запалюється одночасно червоний і жовтий, потім горить зелений;

8) змініть модель таким чином, щоб генератор створював «тики» в випадкові моменти часу; змініть модель таким чином, щоб частота миготіння зеленого світла регулювалася за допомогою слайдера; змініть модель автоматичного світлофора автомобілів і пішоходів (без кнопки), видаливши переходи по сигналу і підберіть відповідні таймаути для узгодженої роботи світлофорів;

9) змініть презентацію моделі таким чином, щоб кожна цифра лічильника показувалася своїм кольором; додайте ще один розряд до лічильника; змініть модель світлофора з кнопкою таким чином, щоб за допомогою слайдера можна було регулювати час, через який повторне

натискання кнопки ПЕРЕХІД призведе до перемикання світлофора автомобілів в режим очікування;

9) додайте другий лічильник, який працює разом з першим від одного генератора; змініть модель таким чином, щоб час, протягом якого дозволено рух автомобілів, був 15 секунд і перед закінченням заборонного сигналу автомобілів блимало червоне світло; змініть модель таким чином, щоб час, протягом якого дозволено рух пішоходів, був 10 секунд і перед закінченням заборонного сигналу пішоходам блимало червоне світло.

Контрольні питання:

- 1) Як створити новий клас активного об'єкту?
- 2) Як встановити період виникнення події?
- 3) Як реалізувати відправку повідомлення з порту при виникненні деякої події?
- 4) Як налаштувати обробку повідомлень, які отримує порт?
- 5) Елементи якої панелі використовуються для побудови діаграми станів? Які це елементи?
- 6) Як встановити таймаут спрацьовування переходу?
- 7) Як налаштувати дії станів?
- 8) Яким чином можна реалізувати динамічне значення кольору презентаційного елементу?
- 9) Яким чином здійснюється обмін повідомленнями між діаграмами станів?
- 10) Що таке ієрархічний стан? Як його створити?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Осоргин А. Е. AnyLogic 7. Лабораторный практикум / А. Е. Осоргин. – Самара: ПГК, 2015. – 115 с.

2 Григорьев И. AnyLogic за 3 дня. Практическое пособие по имитационному моделированию [Электронный ресурс] / И. Григорьев. – Режим доступа: <http://simulation.su/uploads/files/default/2017-uch-posob-grigoriev-anylogic.pdf> , 28.04.18.

3 Боев В. Д. Компьютерное моделирование: пособие для курсового и дипломного проектирования / В. Д. Боев, Д. И. Кирик, Р. П. Сыпченко. – СПб.: ВАС, 2011. – 348 с.

4 Боев В. Д. Компьютерное моделирование: пособие для практических занятий, курсового и дипломного проектирования в AnyLogic 7 / В. Д. Боев. – СПб.: ВАС, 2014. – 432 с.

5 Киселева М. В. Имитационное моделирование систем в среде AnyLogic: учебно-методическое пособие / М. В. Киселева. – Екатеринбург: УГТУ-УПИ, 2009. – 88 с.

Навчальне видання

**Методичні вказівки
до лабораторної роботи 3
«Побудова дискретно-подієвих моделей у середовищі AnyLogic»
за курсом «Моделювання систем»
для студентів
спеціальності 121 «Інженерія програмного забезпечення»
спеціальності 122 «Комп'ютерні науки»**

Укладачі:

**Гамаюн Ігор Петрович
Єршова Світлана Іванівна
Копп Андрій Михайлович
Лютенко Ірина Вікторівна
Мельник Каріна Володимирівна
Янголенко Ольга Василівна**

Відповідальний за випуск проф. Годлевський М.Д.

Роботу до друку рекомендував проф. Горілий О.В.

В авторській редакції

План 2018 р., поз. 141

Підписано до друку 15.06.18. Формат 60 × 84/16. Папір офсетн. № 2.
Друк – ризографія. Гарнітура New Roman Times. Ум. друк. арк. 0,8.
Наклад 50 прим. Зам. №

Видавничий центр НТУ «ХПІ», 61002, , Харків, вул. Фрунзе, 21
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

Електронна версія